

Kommentti ministeri Purralle

Jukka Pirtilä

Tämä kirjoitus perustuu kommenttipuheenvuorooni valtiovarainministeri Riikka Purran Taloustieteellisen yhdistyksen 13. joulukuuta 2023 pitämään esitelmään. Kommentti ei ole suora vastaus hänen esitelmäänsä, sillä sitä ei ollut käytettävissä ennen tilaisuutta.

Kommentin sisältö koskee pitkän ajan julkisen sektorin kestävyyttä. Siinä pohditaan, olisiko parempi toteuttaa meno- vai verosopeutusta. Lisäksi se tarkastelee finanssipolitiikkaa suhdannenäkökulmasta. Kommentti pohjautuu sekä edellisen Talouspolitiikan arviointineuvoston tammikuussa julkaisemaan vuosiraporttiin että nykyisen neuvoston valiokuntalausuntoon marraskuulta 2023.

Hallitusohjelman tavoitteet ja niiden toteutuminen

Hallitusohjelman tavoitteet sisältävät velkasuhteen taittamisen laskuun, mikä on erinomainen tavoite. Julkisen talouden tasapainon vahvistamisen tärkeys on korostunut viimeaikaisissa kriiseissä, joissa on ollut hyödyllistä, että on nopeasti voitu tehdä talouden toimintaa tukevia elvyttäviä päätöksiä. Tämän liikkumavaran ylläpitäminen siten, että jatkossakin voidaan pienin korkokustannuksin tehdä samanlaisia taloutta tukevia päätöksiä, on tavoiteltavaa. Sopeutus on toki tarpeen sekä rakenteellisen vajeen että kestävyysvajeen korjaamiseksi. Hallituksen

tavoittelema sopeutuksen suuruusluokka vastaa muun muassa Talouspolitiikan arviointineuvoston tammikuun 2023 raportissa esitettyä haarukkaa, joka on noin 0,5 % kokonaistuotannosta (BKT) vuosittain.

Säästöjen toteutuminen on vielä epävarmaa hyvinvointialueiden yli miljardin euron säästöjen osalta, samalla kun kokonaisveroaste näyttää kevenevän. Vuonna 2023 veroaste oli 41,9 % ja vuonna 2026 sen ennustetaan laskevan 40,1 %:iin. Kevään 2023 teknisen julkisen talouden suunnitelman mukaan vajeen vuonna 2027 enustettiin jäävän samalle tasolle kuin nykyhallituksen aikaisissa valtiovarainministeriön laskelmissa, jotka pitävät sisällään hallituksen suorat budjettitoimet. Vaikka dynaamiset vaikutukset, joita julkisen talouden suunnitelmassa ei ole mukana, otettaisiin huomioon, on ilmeistä, ettei tavoiteltua julkisen sektorin alijäämän supistamista saada toteutettua ilman lisätoimia.

Meno- vai verosopeutus?

Meno- ja veroratkaisuilla kohdentuvat eri tavalla. Kysymys kuuluukin, onko niillä erilaisia kas-

vuvaikutuksia. Makrokirjallisuuden, kuten Alesinan ja muiden vuonna 2019 tekemän tutkimuksen, mukaan veronkiristykset ovat haitallisia talouskasvulle kuin menoleikkaukset. Vaikutus tulee yksityisten investointien kautta. Ne supistuvat enemmän veronkorotusten jälkeen. Toisaalta mikroekonometrinen tutkimus, kuten Neisserin vuonna 2021 tekemä katsaus, tuntuu viittaavan siihen, että veronkiristyksillä on haittavaikutuksia veroja edeltäviin tuloihin. Nämä vaikutukset ovat kohtuullisia, sillä veroja edeltävien tulojen jousto käteen jäävän tuloon suhteen on noin 0,1.

Jos erilaiset tulonjakovaikutukset ja kasvuvaikutukset toteutuvat, kyseessä on klassinen ristiriita tasaisen tulonjaon ja talouden tehokkuuden välillä. Miten sopeutuspaketti kootaan, on poliittinen valinta. Nykyisessä tilanteessa veroaste ei olisi kiristymässä, vaan itse asiassa laskeudessa. Tämä antaa mahdollisuuden paikata tilannetta talouskasvun kannalta vähemmän haitallisten verojen kiristyksillä. Talouspolitiikan arviointineuvoston listaamissa mahdollisuuksissa näihin kuuluvat alennetut arvonlisäverokannat, kiinteistövero sekä listaamattomien yritysten osingot.

Leikkaukset ja suhdannetilanne

Taloustilanne on tällä hetkellä huono, mutta vuonna 2024 elpyminen on näillä näkymin alkamassa. Kasvunäkymät keskipitkällä aikavälillä eivät ole kovin paljon parempia kuin lähivuosina, minkä vuoksi sopeutusten merkittävä lykkääminen ei ole tavoiteltavaa. Työllisyystilanne on kokonaisuudessaan hyvällä tasolla, mutta rakennusalaalla on havaittavissa ongelmia. Vuosi 2024 ei ole huono aika aloittaa sopeutustoimia. Jos tilanne pahenee huomattavasti, helpotusta voidaan saada aikaan lisäbudjeteilla. □

Kirjallisuus

- Alesina, A., Favero, C. & Giavazzi, F. (2019), “Effects of austerity: expenditure and tax-based approaches”, *Journal of Economic Perspectives* 33: 141–162.
- Neisser, C. (2021), “Elasticity of taxable income: A meta-regression analysis”, *Economic Journal* 131: 3365–3391